

Scieżka przyrodnicza „Kobyle Jezioro” w rezerwacie „Źródła Tanwi”, fot. Lysy / Wikimedia Commons

mię artystyczną dla utalentowanej młodzieży z Europy Środkowej i Wschodniej. Poza pałacem w Narolu warto zobaczyć XIX-wieczny ratusz oraz XIX-wieczną unikalną cerkiew Ofiarowania Matki Bożej w Świątyni.

Południoworoztoczański Park Krajobrazowy. Park, znajdujący się na obszarze województw podkarpackiego i lubelskiego, został utworzony w celu ochrony zwartych kompleksów leśnych o charakterze mieszanym, stanowisk ciekawych gatunków roślin oraz zróżnicowanej rzeźby terenu. W granicach parku znajdują się trzy znaczące rezerваты przyrody: „Sołokija” w Dziewięcierzu (naturalne skupiska jałowca pospolitego), „Źródła Tanwi” w Hucie Starej (torfowiskowe źródła Tanwi) oraz „Jalinka” w Siedliskach (fragment grądu). Niezwykle

Pałac w Narolu, fot. Scots / Wikimedia Commons

z cennych źródeł siarczkowych, z których ponoć korzystała sama Marysienka Sobieska. W XIX w. powstały tu baseny lecznicze i pijalnia wód, a w 1923 r. w posiadłości rodziny Karłowskich uruchomiono zakład kąpielowy. Dziś w Horyńcu można zobaczyć m.in. wspaniałe pałace Ponińskich (obecnie sanatorium Bajka), teatr mieszczący się w późnoklasycystycznym dworku (dziś Gminny Ośrodek Kultury), klasztor Franciszkanów oraz kościół zdrojowy z 1818 r.

Horyniec-Zdrój. Punkt IT, ul. Jana III Sobieskiego 4, tel.: 16 6313105, turinfhoryniec@interia.pl.

interesujące są również ślady mieszania się kultur Wschodu i Zachodu, widoczne tu przede wszystkim w architekturze drewnianych cerkwi.

Pałac w Horyńcu-Zdroju, fot. Wojciech Pysz / Wikimedia Commons

Radruż. W małej wsi leżącej tuż przy granicy z Ukrainą znajduje się wspaniały kompleks cerkiewny o charakterze obronnym, który w 2013 r. znalazł się na liście UNESCO. Cerkiew św. Paraskewy, stanowiąca centralną część kompleksu, jest najstarszą istniejącą drewnianą cerkwią w Polsce. W świątyni znajduje się niezwyklej urody ikonostas.

Cerkiew w Radrużu, fot. K. Zajczkowski

Nowiny Horynieckie. Blisko granicy z Ukrainą, w lesie między Nowinami a Niwkami znajduje się Świątynia Słońca. Jest to duży głaz z dziurą pochodzenia naturalnego, który niegdyś był otoczony kamiennym kręgiem (do dziś zachowało się z niego tylko kilka kamieni). Ponoć w dawnych czasach odprawiano tu pogańskie obrzędy religijne na cześć słońca.

Chotyniec. W leżącej na północny wschód od Przemyśla wsi znajduje się jedna z najpiękniejszych drewnianych cerkwi w Polsce – pw. Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy z 1615 r. Wraz

Kamień w Świątyni Słońca, fot. J. Urban

z zespołem cerkiewnym w Radrużu i innymi cerkwiemi pogranicza polsko-ukraińskiego w 2013 r. została wpisana na listę UNESCO. Po generalnym remoncie przeprowadzonym w latach 90. XX w. znów zachwyca swoją niezwykle formą i wspaniałymi drewnianymi kopułami. W świątyni można zobaczyć XVIII-wieczną polichromię figuralno-ornamentalną i XVII-wieczny ikonostas, którego częścią jest napisana najprawdopodobniej w 1671 r. cudowna ikona Matki Boskiej. Wokół cerkwi ciągną się soboty, a w jej sąsiedztwie stoi XVII-wieczna drewniana dzwonnica przeniesiona tu w 1993 r. ze wsi Torki.

Stubno. Zobaczyć tu można zespół dworski z przełomu XIX i XX w., w skład którego oprócz dworu wchodzi także dwie oficyny, młyn, stajnia, spichlerz oraz dom zarządcy folwarku. Całość otoczona jest sporym parkiem (6 ha). We wsi

zachowało się również kilkanaście domów z początku XX w. Na terenie Stubna znajduje się też 13-hektarowy rezerwat chroniący stanowiska szachownicy kostkowej – rzadkiej, pięknie kwitnącej byliny z rodzaju liliowatych.

Dwór w Stubnie, fot. Wojciech Pysz / Wikimedia Commons

Bolestraszyce. Wieś leżąca 5 km na północny wschód od Przemyśla słynie z jednego z najcenniejszych i największych arboretów w Polsce. Jest to placówka dydaktyczna, naukowa,

Arboretum w Bolestraszycach, fot. W. Sosnowski

dzące z całego świata (m.in. cisy, metasekwoje chińskie, magnolie czy miłorzęby dwuklapowe), w tym wiele gatunków rzadkich czy wręcz ginących. Arboretum ma także oddział w Cisowej, obejmujący aż 283 ha. Każdego roku Bolestraszyce odwiedza ponad 100 tys. osób, z czego wiele przyjeżdża na organizowane tu imprezy, takie jak Międzynarodowy Plener Artystyczny „Wiklina w Arboretum”.

Cerkiew w Chotyńcu, fot. M. Franaszek

kulturowa i przyrodnicza. Obiekt powstał w 1975 r. na terenie założenia dworsko-ogrodowego, którego zniszczone XVIII-wieczne zabudowania poddano kapitalnemu remontowi i zaadaptowano m.in. na pomieszczenia ekspozycyjne. W Bolestraszycach można zobaczyć rośliny pocho-

Wstęp

Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo, mający blisko 2000 km długości, jest najdłuższym szlakiem rowerowym w Polsce. Przebiega przez pięć województw leżących we wschodniej części kraju: warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie oraz świętokrzyskie. Wystarczy popatrzeć na mapę z zaznaczonym przebiegiem szlaku, aby zdać sobie sprawę, jak wiele regionów łączy ta trasa i jak bardzo jest różnorodna krajobrazowo i kulturowo. Pośród krajobrazów nadmorskich i wyżynnych, na jezierzach, w puszczech i w dużych ośrodkach miejskich, Green Velo pomaga odkryć najpiękniejsze oblicza ziem, na których przez wieki żyły różne społeczności: Polacy, Żydzi, Niemcy, Ukraińcy, Białorusini, Litwini, Ormianie czy Tatarzy.

Na tym odcinku szlaku można zobaczyć m.in. piękne drewniane cerkwie, urokliwe arboretum w Bolestraszycach, wielokulturowe Stare Miasto w Przemyślu czy renesansową perelkę – zamek w Krasiczynie. Jest to najtrudniejszy ze wszystkich etapów Green Velo z uwagi na konieczność pokonywania wzniesień dwóch pogórzy: Przemyskiego i Dynowskiego. Najwięcej dłuższych podjazdów wymagających dobrej kondycji znajduje się na odcinku od Przemyśla do Lubeni.

Atrakcje na trasie

1. OD NAROLA DO PRZEMYŚLA

Narol. W miasteczku leżącym tuż przy granicy województw lubelskiego i podkarpackiego znajduje się wspaniały klasycystyczny pałac z ogrodem typu włoskiego. Rezydencja ta została wzniesiona w latach 1776–81 przez Antoniego Feliksa hr. Łosia na planie podkowy – co stanowiło nawiązanie do herbu rodziny. Obecni właściciele przywracają obiektowi dawną świetność i chcą utworzyć tu akade-

Fort „Werner” w Żurawicy. Fort ten należał do umocnień Twierdzy Przemyśl – jednej z największych twierdz wybudowanych w Europie przed I wojną światową (większe były tylko twierdze w Antwerpii i Verdun), kiedy tego typu obiekty stanowiły integralny element systemów obrony państw. Twierdza ta powstała w 2. poł. XIX w. i miała broń Cesarstwa Austro-Węgierskiego od strony Rosji. W jej skład wchodziło kilkadziesiąt fortów i bastionów wybudowanych w odległości 7–10 km od Przemyśla i tworzących pierścień wokół miasta. Do historii przeszła obrona Twierdzy Przemyśl – trwająca aż 179 dni i zakończona dopiero wtedy, gdy zabrakło żywności dla żołnierzy. Fort „Werner” stanowił główny obiekt artyleryjski północnego odcinka obrony. Był to fort samodzielny – tj. niebędący częścią kompleksu fortów pomocniczych czy łącznikowych. Zachował się w bardzo dobrym stanie, więc do dziś można tu zobaczyć cały kompleks pomieszczeń: kuchnię, magazyny żywności, kazamaty, składy amunicji czy ambulatorium. Teren fortu to 8,5 ha. Wokół niego w stanie nienaruszonym zachowała się fosa.

Fort Werner w Żurawicy, fot. Archiwum UM Województwa Podkarpackiego

polskiego renesansu – siedziba rodowa rodziny Krasickich z przełomu XVI i XVII w. Mimo wielu zawieruch dziejowych zamek przetrwał do dziś w niezmięnionej formie. Wysokie mury otaczają ogromny kwadratowy dziedziniec, a w narożnikach zamku wznoszą się cztery potężne baszty – Boska, Papińska, Królewska i Szlachecka, zwana też Rycerską. W centralnej części skrzydła zachodniego zobaczymy jeszcze wysoką wieżę Zegarową, przez którą niegdyś – po uprzednim pokonaniu mostu zwodzonego – wjeżdżało się na dziedziniec. Za-

Sobór w Przemyślu, fot. M. Franaszek

Przemyśl. Centrum Informacji Turystycznej, ul. Grodzka 1, tel.: 16 6752163, www.visit.przemysl.pl. Punkt IT przy Schronisku Młodzieżowym PTSM „Matecznik”, ul. Lelewela 6, tel.: 16 6706145, www.ptsm-matecznik.pl.

go nad Starym Miastem wzgórze stoi renesansowy zamek, a na najwyższym wzniesieniu Przemyśla podziwiać można tajemniczy Kopiec Tatarski, datowany na IX w. W mieście zachowały się m.in. ślady społeczności żydowskiej: tzw. nowy cmentarz żydowski (stary nie dotrwał do naszych czasów) oraz dwie synagogi – Nowa i Zasańska. Z czasów bardziej współczesnych pochodzi Twierdza Przemyśl.

2. OD PRZEMYŚLA DO LUBENI

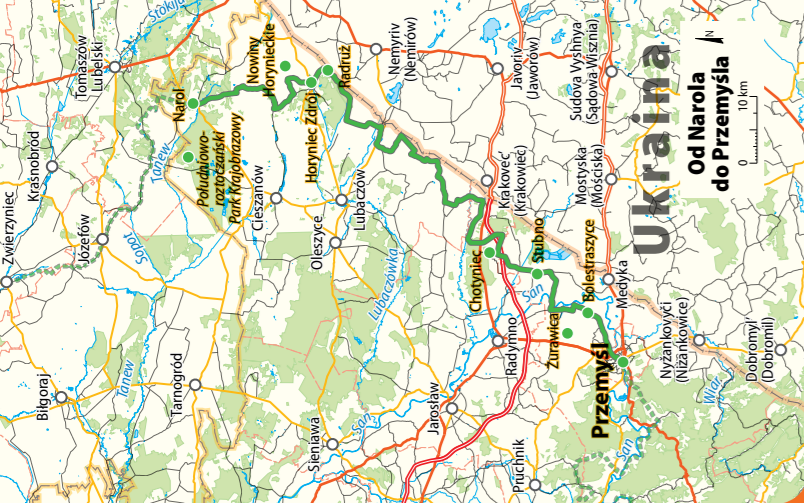
Krasiczyn. W położonym na zachód od Przemyśla Krasiczynie znajduje się jeden z najwspanialszych zabytków

Rezydencja w Krasiczynie, fot. M. Franaszek

chwyt zwiedzających wzbudzają przede wszystkim wspaniałe atyki, a także rzeźbione portale, loggie, arkady i unikalne dekoracje ścienne, tzw. sgraffita, których powierzchnię szacuje się na ok. 7000 m²!

Posada Rybotycka. Na Pogórze Przemyskim, we wsi nad rzeką Wiar znajduje się najstarsza murowana cerkiew w Polsce – pw. św. Onufrego. Najstarsza część świątyni powstała na przełomie XIV i XV w., najmłodsza przed 1506 r. Początkowo była to cerkiew prawosławna, później przejęli ją grekokatolicy. Wyremontowana została w latach 60., wtedy też odkryto

Cerkiew w Posadzie Rybotyckiej, fot. M. Franaszek

niejsze rezerwy na obszarze parku to „Kopystanka” i „Przełom Hołubli”.

Piątkowa. Znajduje się tu trój-kopułowa drewniana cerkiew greckokatolicka św. Dymitra. Na nadprożu głównego wejścia widnieje data: 1732, jednak liczne cechy architektoniczne wskazują na to, że świątynia powstała wcześniej, a data z nadproża to prawdopodobnie rok przebudowy. Charakterystycznym elementem budowli są rzadko stosowane kamienne słupy podtrzymujące dach daleko wysunięty poza obrys świątyni i tworzący soboty. Wszystkie kopuły i ściany boczne są pokryte gontem. Od czasów powojennych wysiedleń ludności rusińskiej cerkiew jest nieużytkowana.

Sanktuarium w Kalwarii Paclawskiej, fot. Goku122 / Wikimedia Commons

Cerkiew w Piątkowej, fot. M. Franaszek

Dubiecko. Ta duża wieś, niegdyś miasteczko, przeszła do historii jako jeden z bardziej znanych ośrodków reformacji w Polsce i miejsce, gdzie chroniły się osoby ekskomunikowane w Kościele katolickim. W miejscowości znajduje się kilka obiektów wartych zobaczenia: pałac Krasickich w latach 1771–90 przebudowany z istniejącego tu wcześniej zamku (to tu urodził się Ignacy Krasicki), otaczający go park, dawna cerkiew greckokatolicka, funkcjonująca dziś jako Kresowy Dom

Bachórzec. W tej niewielkiej wsi leżącej na skraju Pogórze Przemyskiego znajdują się pozostawki zespołu dworskiego rodziny Krasickich, która gospodarowała tu do wybuchu II wojny światowej. Dwór i przyległy do niego ogród w typie włoskim stanowiły jeden z najcenniejszych w dolinie Sanu zespołów architektoniczno-parkowych, który szczycił się wyjątkowymi okazami drzew. Do dziś zresztą można tu podziwiać aleję lipowo-kasztanową zasadzoną w 1838 r. Podczas I wojny światowej dwór spalili rosyjscy żołnierze. We wsi znajduje się także modrzewiowy kościół św. Katarzyny w stylu barokowym, wzniesiony w latach 1760–63. Obok świątyni stoi murowana dzwonnica parawanowa z 1905 r.

W centrum Dubiecka, fot. Archiwum UM Województwa Podkarpackiego

Kaplica grobowa Starzeńskich w Dąbrowce Starzeńskiej, fot. Bogdan Śniezek / Wikimedia Commons

Kościół św. Katarzyny w Bachórzcu, fot. Wojciech Pysz / Wikimedia Commons

Dąbrowka Starzeńska. Znajdują się tu ruiny XV-wiecznego zamku rodziny Kmiców otoczone sporym parkiem z licznymi starymi drzewami oraz aleją grabową. Podczas powstania styczniowego w zamku przebywali przywódcy zrywu: gen. Marian Langiewicz i gen. Ludwik Mierosławski. Za czasów Starzeńskich, którzy przebudowali zamek w XIX w., znajdowała się w nim duża biblioteka i kolekcja dzieł

sztuki. Po 1945 r. zamek został wysadzony przez oddziały UPA i do dziś pozostaje w ruinie.

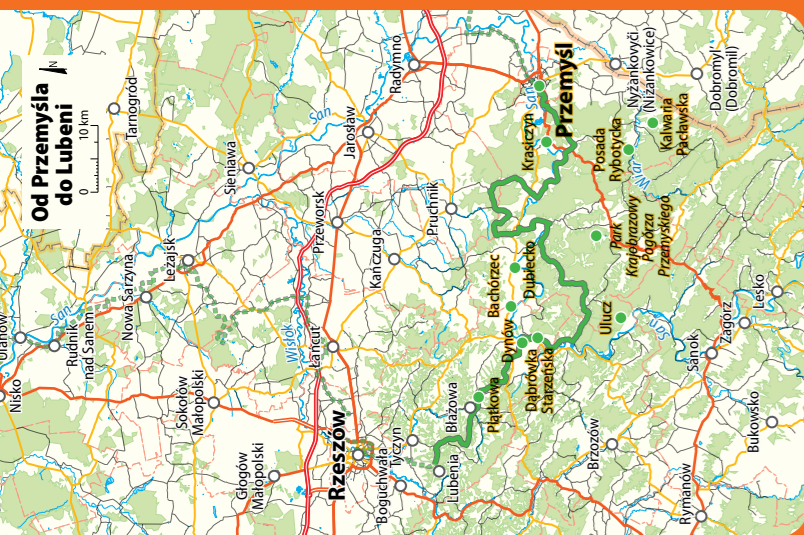
Ulucz. Ta niewielka wieś leży w dolinie Sanu po zachodniej stronie Pogórze Przemyskiego. Znajduje się tu drewniana cerkiew, która przez długi czas uchodziła za najstarszą cerkiew w Polsce. Przepuszczeń tych nie potwierdziły jednak badania dendrologiczne, na podstawie których stwierdzono, że drzewo wykorzystane do budowy świątyni ścięto w 1658 r. Jak mówi legenda, pierwotnie cerkiew miała powstać u stóp wzgórza Dębniak. Jednak złożone w tym miejscu materiały budowlane zniknęły i... pojawiły się na szczycie wzniesienia – gdzie dziś stoi cerkiew. Z niemałym trudem materiały zwieziono na dół, ale one znów pojawiły się na wzgórzu. Uznano zatem, że jest to osobista ingerencja Opatrzności, która oczekuje, aby świątynia stała się nie u podnóża, ale na szczycie Dębniaka...

Cerkiew w Uluczu, fot. M. Franaszek

San w rejonie Dynowa, fot. M. Franaszek

Dynów. Miasto to dało nazwę Pogórze Dynowskiemu ciągnącemu się od Doliny Sanu (na wschodzie) do Wisłoka. Atrakcją miejscowości jest kursująca między Dynowem a Przeworskiem kolejka wąskotorowa. Przejeżdża ona przez jedyny na liniach wąskotorowych tunel – mający 602 m długości.

przykrytą wieloma warstwami farby XVI-wieczną bizantyjską polichromię. Cerkiew ma charakter obronny, a z zewnątrz przypomina trzy połączone ze sobą wieże.

Kalwaria Paclawska. Klasztor franciszkanów i kościół Znalezienia Krzyża Świętego – Sanktuarium Męki Pańskiej i Matki Bożej Kalwaryjskiej w Kalwarii Paclawskiej pochodzą z 2. poł. XVIII i 1. poł. XIX w. Główna część kompleksu znajduje się na szczycie sporego wzniesienia (465 m n.p.m.) – jest ono odpowiednikiem biblijnej Golgoty, zaś płynąca w dole rzeka Wiar „gra” jerozolimski Cedron. Integralną częścią sanktuarium jest zespół 35 murowanych i 7 drewnianych kaplic stojących wzdłuż drogi krzyżowej i drózek Matki Bożej.

Orzeł przedni, fot. Wikimedia Commons

Park Krajobrazowy Pogórze Przemyskiego. Znajdujący się na południowy zachód od Przemysła park powstał w 1991 r. i jest jednym z największych parków krajobrazowych w Polsce. Chroni suche doliny, torfowiska i zespoły leśne. Na terenie parku żyją liczne gatunki zwierząt (m.in. rysie, niedźwiedzie, żbiki, jelenie karpackie, orły przednie, puszczyki uralskie i orły cesarskie) oraz roślin (bluszcz pospolity, wawrzynek wilczełyko czy ziemowit jesienny). Najślynn-

WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE WSCHODNI SZLAK ROWEROWY GREEN VELO

Odcinek 1: Od Narola do Przemysła
Odcinek 2: Od Przemysła do Lubeni

Łańcuch atrakcji

WWW.GREENVELO.PL

Wydawca
Biuro Projektu – Regionalna Organizacja Turystyczna
Województwa Świętokrzyskiego
ul. Ściegiennego 2, 25-033 Kielce
tel./fax 41 3618057, 41 365 51 82
rot@swietokrzyskie.travel
www.rot.swietokrzyskie.travel

Opracowanie
Amistad Sp. z o.o. – Program PolskaTurystyczna.pl
pl. Na Groblach 8/2, 31-101 Kraków, tel.: 12 4229922
e-mail: biuro@polskaturystyczna.pl
www.polskaturystyczna.pl

ISBN 978-83-7560-168-8

www.greenvelo.pl

ROZWÓJ POLSKI WSCHODNIEJ
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Fundusze Europejskie – dla rozwoju Polski Wschodniej
Projekt finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013